

ADVIES VOOR RICHTLIJNEN VOOR DE INHOUD VAN
HET MILIEU-EFFECTRAPPORT GOLFBAAN ZEDDAM

203-34

CIP-GEGEVENS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK, DEN HAAG

Advies

Advies voor richtlijnen voor de inhoud van het milieu-effectrapport voor de aanleg van een golfbaan ten westen van Zeddam / [Commissie voor de milieu-effectrapportage]. - Utrecht : Commissie voor de milieu-effectrapportage
ISBN 90-5237-029-X

SISO 614.62 UDC [504.064.2:[725.826:796.352]] (492*7038)

Trefw.: milieu-effectrapportage; Zeddam / golfbanen ; Zeddam

commissie voor de milieu-effectrapportage

Aan het College van Burgemeester en
Wethouders van de gemeente Bergh,
Postbus 200
7040 GA 's-HEERENBERGH

uw kenmerk

uw brief

ons kenmerk

19 oktober 1988

U979-88/Ro/mc/203-33

onderwerp

utrecht,

Advies voor richtlijnen voor
de inhoud van het milieu-effect-
rapport Golfbaan Zeddam

22 december 1988

Met bovengenoemde brief verzocht U de Commissie voor de milieu-effectrapportage advies uit te brengen over de richtlijnen voor de inhoud van het op te stellen milieu-effectrapport (MER) inzake de voorgenomen aanleg van een golfbaan op een terrein ten westen van Zeddam.

Overeenkomstig artikel 4ln, eerste lid van de Wet algemene bepalingen milieuhygiëne bied ik U hierbij het advies van de Commissie van de milieu-effectrapportage aan. Voor de inhoud van het advies verwijs ik korthedshalve naar de samenvatting, waarin in overeenstemming met de onderwerpen die volgens de Wet algemene bepalingen milieuhygiëne ten minste in een MER zullen moeten worden behandeld, de belangrijkste punten uit het advies bijeen zijn gebracht.

Daarnaast vraag ik Uw bijzondere aandacht voor het volgende:

1. Het MER en het beleid inzake natuur-en landschapsbehoud

Het is niet de taak van de Commissie een oordeel te geven over de wenselijkheid van de voorgenomen activiteit en de eventuele alternatieven daarvoor.

Toch wil ik U wijzen op enkele beleidsmatige aspecten die naar het oordeel van de Commissie samenhangen met de besluitvorming waarvoor het MER wordt opgesteld.

De voorgenomen activiteit heeft voor een deel rechtstreekse invloed op en kan ook op indirecte wijze van invloed zijn op gebieden met natuurwetenschappelijke en landschappelijke waarde. Deze betekenis heeft in het beleid erkenning gevonden in de indeling van Montferland in het Structuurschema Natuur- en Landschapsbehoud (Sma NLB) in de beleidscategorie Grote Eenheid Natuurgebied (GEN).

Blijkens het streekplan Oost-Gelderland heeft het provinciaal bestuur van Gelderland de aanwijzing van Montferland als GEN overgenomen, nu het stelt (blz.105) dat de status van Montferland als GEN reden is het Montferland als afzonderlijk deelgebied te onderscheiden.

Hoewel de nadere begrenzing van het GEN door de Provincie Gelderland (nog) niet heeft plaatsgevonden, is er aanleiding er van uit te gaan dat de gekozen locatie behoort tot het GEN. Dit betekent naar het oordeel van de Commissie dat de uitgangspunten van het beleid, zoals neergelegd in het Structuurschema Natuur- en Landschapsbehoud, in het onderhavige geval in acht behoren te worden genomen. In het bijzonder wil de Commissie in dit verband wijzen op de volgende afwegingsregel:

"Ruimtelijke ingrepen en inrichtingsactiviteiten die ertoe kunnen leiden dat de wezenlijke kenmerken en waarden van het natuurgebied verloren gaan of worden aangetast, worden alleen in uitvoering genomen als een zwaarwegend maatschappelijk belang dit nodig maakt. De aanwezigheid van zo'n belang zal op basis van voorafgaand onderzoek moeten worden vastgesteld, waarbij tevens moet worden nagegaan of aan dit belang niet redelijkerwijs of op een andere manier òf elders kan worden tegemoet gekomen." (Sma NLB, blz. 10.)

Bij toepassing van deze regel zal het maatschappelijk belang van het project moeten worden afgewogen; dat wil zeggen er kan dan niet worden volstaan met het aantonen van de noodzaak ervan voor de initiatiefnemer.

Verder wil ik wijzen op de hierboven aangehaalde formulering in het Sma NLB waarin wordt gesteld dat moet worden nagegaan of aan dit belang redelijkerwijs niet op een andere manier of elders kan worden tegemoet gekomen. Er is een verband tussen deze formulering en de in het kader van de m.e.r. vereiste opstelling van alternatieven; in het bijzonder is een zorgvuldige opstelling van het meest milieuvriendelijkste alternatief van grote betekenis.

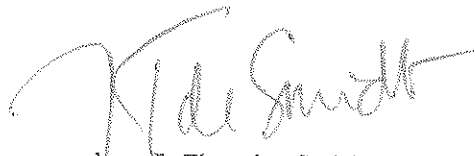
Naast de aanwijzing van Montferland als GEN is in dit geval de zogeheten Relatienota van belang. De nota aangaande de relatie tussen landbouw, natuur en natuurbeheer richt zich op de instandhouding en het beheer van de uit een oogpunt van natuur- en landschapsbehoud waardevolle cultuurlandschappen in ons land. Voorgesteld wordt in bedoelde landschappen tot vorming van reservaten over te gaan. Dit wordt in de nota als een urgente aanleg beschouwd. Het gebied waarin de beoogde locatie is gelegen, is in de voorrangsinventarisatie aangeduid als globaal begrensd relatienotagebied. De Commissie acht het van groot belang dat bij het opstellen van het MER ook aan dit gegeven aandacht wordt besteed.

2. De gedetailleerdheid van het advies en van het MER

Het besluit waarvoor het MER moet worden opgesteld is de vaststelling van het bestemmingsplan dat voorziet in de aanleg van een golfbaan en bijbehorende voorzieningen. De vraag kan rijzen of in het kader van de beoordeling

van het ontwerp-bestemmingsplan inzicht nodig is in inrichtings- en beheersaspecten in de mate waarin dit in dit advies wordt aanbevolen. Gelet op de gevoeligheid van de in het geding zijnde bestemmingen en gebiedsaanduidingen moet deze vraag naar het oordeel van de Commissie bevestigend worden beantwoord. Ik wil er daarbij echter op wijzen dat in het advies op diverse plaatsen wordt aangegeven dat de in het MER op te nemen informatie relevant moet zijn voor de besluitvorming. De mate van detail waarmee de genoemde inrichtings- en beheersaspecten moeten worden behandeld, dient tegen die achtergrond te worden bepaald.

De Commissie verwacht met het uitbrengen van dit advies een constructieve bijdrage te leveren aan de totstandkoming van de richtlijnen en het MER. Zij zal dan ook gaarne vernemen op welke wijze Uw Raad gebruik heeft gemaakt van haar aanbevelingen.

dr. J.Th. de Smidt,
Voorzitter van de werkgroep m.e.r.
golfbaan Zeddam.

ADVIES VOOR RICHTLIJNEN
VOOR DE INHOUD VAN HET MILIEU-EFFECTRAPPORT
AANLEG GOLFBAAN TEN WESTEN VAN ZEDDAM

Advies op grond van artikel 41 n, eerste lid, van de Wet algemene bepalingen milieuhygiëne (Regelen met betrekking tot milieu-effectrapportage) inzake de richtlijnen voor de inhoud van het milieu-effectrapport ten behoeve van de besluitvorming over de aanleg van een golfbaan ten westen van Zeddam.

Uitgebracht aan de Gemeente Bergh door de Commissie voor de milieu-effectrapportage, namens deze;

de werkgroep m.e.r. golfbaan Zeddam;

de secretaris,

de voorzitter,

mw. mr. E.M. van Rosmalen

dr. J.Th. de Smidt.

Utrecht, 22 december 1988

INHOUDSOPGAVE

	<u>Pagina</u>
1. INLEIDING	1
2. SAMENVATTING VAN HET ADVIES	2
3. PRESENTATIE VAN HET MER	5
4. PROBLEEMSTELLING EN DOEL	6
5. DE VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN DE REDELIJKERWIJS IN BESCHOUWING TE NEMEN ALTERNATIEVEN	8
5.1 De voorgenomen activiteit	8
5.2 Referentie-situatie	9
5.3 Alternatieven	9
5.4 Het alternatief waarbij de best bestaande mogelijkheden ter bescherming van het milieu worden toegepast	11
6. TE NEMEN EN EERDER GENOMEN BESLUITEN	13
7. BESTAANDE TOESTAND VAN HET MILIEU EN DE TE VERWACHTEN ONTWIK- KELINGEN VAN DAT MILIEU	15
8. BESCHRIJVING VAN DE GEVOLGEN VOOR HET MILIEU	18
8.1. Algemeen	18
8.2. Geomorfologie en bodem	18
8.3. (Geo)hydrologie	18
8.4. Flora, fauna en vegetatie	19
8.5. Landschap	19
8.6. Visuele aspecten	20
8.7. Overige effecten	20
9. VERGELIJKING VAN DE ALTERNATIEVEN	21
10. OVERZICHT VAN LEEMTEN EN KENNIS IN INFORMATIE	22
11. EVALUATIE ACHTERAF	23
12. SAMENVATTING VAN HET MER	24

BIJLAGEN

1. Tekst van de bekendmaking van de m.e.r. in diverse regionale dagbladen
2. Brief van Gemeente Bergh van 19 oktober 1988 aan de Commissie voor de milieu-effectrapportage met verzoek om advies
3. Samenstelling van de werkgroep van de Commissie voor de milieu-effectrapportage
4. Lijst van inspraakreacties

1 INLEIDING

In de brief van 19 oktober 1988 (bijlage 2) heeft de gemeenteraad van Bergh (verder te noemen het bevoegd gezag), de Commissie voor de milieu-effectrapportage uitgenodigd advies uit te brengen over het geven van richtlijnen inzake de inhoud van het milieu-effectrapport (MER) in verband met de voorgenomen aanleg van een 18-holes golfbaan op een terrein ten westen van Zeddam.

Aanleiding tot dit verzoek was de mededeling op 12 oktober 1988 van het Sport- en Rekreatiebeheer Montferland b.v. (verder te noemen initiatiefnemer) dat het voornemens is een verzoek in te dienen tot het nemen van een besluit bij de voorbereiding waarvan een MER gemaakt dient te worden.

Dat besluit heeft betrekking op het vaststellen van een gewijzigd bestemmingsplan, waardoor het mogelijk zal worden een golfbaan aan te leggen op het bovengenoemd terrein. De mededeling van de initiatiefnemer was vergezeld van een beschrijving van de voorgenomen activiteit (startnotitie).

Met de openbare bekendmaking op 26 oktober 1988 (bijlage 1) is de procedure voor de milieu-effectrapportage (m.e.r.) formeel van start gegaan.

Het MER zal dienen ter onderbouwing van de besluitvorming omtrent het opnieuw vast te stellen bestemmingsplan. Het doel van het advies van de Commissie is de milieu-aspecten van de voorgenomen aanleg van de golfbaan af te bakenen en de gewenste inhoud van het MER aan te geven.

Het onderhavige advies is opgesteld door een werkgroep uit de Commissie voor de m.e.r. De samenstelling van deze werkgroep is weergegeven in bijlage 3. De werkgroep treedt op namens de Commissie voor de m.e.r. en wordt daarom verder in dit advies "de Commissie" genoemd. Vertegenwoordigers van de Commissie, het bevoegd gezag en de initiatiefnemer wisselden op 15 december 1988 van gedachten naar aanleiding van een concept-advies.

In de volgende hoofdstukken worden de belangrijkste vragen en aandachtspunten genoemd waarop het MER volgens de Commissie ten behoeve van de besluitvorming antwoord zal moeten geven dan wel zal moeten ingaan. Hierbij zijn de inhoudseisen voor een MER volgens artikel 41j van de Wet algemene bepalingen milieuhygiene (Wabm) gevolgd. Bij de opstelling van het advies zijn de binnengekomen inspraakreacties mede in beschouwing genomen (zie bijlage 4).

2. SAMENVATTING VAN HET ADVIES

De initiatiefnemer heeft het College van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Bergh medewerking gevraagd bij de aanleg van een golfbaan op een terrein van ca 60 ha ten westen van Zeddam. De gemeente Bergh zal hiertoe het bestemmingsplan moeten herzien.

Het milieu-effectrapport (MER) zal dienen ter onderbouwing van de besluitvorming omtrent het opnieuw vast te stellen bestemmingsplan.

Het doel van het onderhavige advies van de Commissie voor de milieu-effectrapportage is de milieu-aspecten van de voorgenomen activiteit en mogelijke alternatieven af te bakenen en de gewenste inhoud van het MER aan te geven. De belangrijkste onderdelen van dit advies zijn hierna samengevat in de vorm van een aantal punten waaraan het MER ten behoeve van de besluitvorming aandacht zal moeten geven.

Presentatie van het MER (hoofdstuk 3)

De milieugevolgen van de voorgenomen activiteit en de alternatieven zullen overzichtelijk gepresenteerd moeten worden. Achtergrondgegevens kunnen in bijlagen opgenomen worden.

Probleemstelling en doel (hoofdstuk 4)

Aangegeven moet worden welke ontwikkelingen de initiatiefnemer tot de huidige plannen hebben gebracht om op de voorgenomen locatie een 18 holes golfbaan in te richten. Een en ander bezien tegen de achtergrond van:

- * recent gepubliceerde behoeftcijfers voor golfterreinen
- * andere in de regio ontwikkelde en in ontwikkeling zijnde initiatieven.

De voorgenomen activiteit en de alternatieven (hoofdstuk 5)

Bij de beschrijving van de voorgenomen activiteit en de redelijkerwijs in beschouwing te nemen alternatieven moet aandacht worden besteed aan:

- de beoogde locatie, de voorgenomen inrichting; de werken en werkzaamheden in de bouw- en aanlegfase alsmede de fasering van die werken, de bijstellingsmogelijkheden die open worden gehouden, het gebruik en beheer in de exploitatiefase, de mogelijkheden voor recreatief medegebruik en de wijze van behandeling van onvoorziene milieu-effecten (paragraaf 5.1).
- de beschrijving van de ontwikkelingen met betrekking tot inrichting, gebruik en beheer van het gebied, indien de voorgenomen activiteit niet zou plaatsvinden: de referentie of ook wel het "nulalternatief" genoemd (paragraaf 5.2., zie ook hoofdstuk 7).
- de motivering van de keuze en de beschrijving van de redelijkerwijs in beschouwing te nemen alternatieven, die door een wisselende combinatie van onderstaande aspecten tot stand kunnen komen (paragraaf 5.3);
 - locatie-aspecten: de exacte begrenzing van het complex en de ligging en inpassing in het landschap;
 - inrichtingsaspecten: cultuurtechnische maatregelen, bebouwing en vormgeving, aan te leggen begeleidende groenvoorzieningen, waterpartijen, zonering naar de intensiteit van het grondgebruik;

- gebruiks- en beheersaspecten: het al dan niet organiseren van grote evenementen, methode en intensiteit van het groenbeheer.
- het alternatief waarbij de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming van het milieu worden toegepast (het meest milieuvriendelijke alternatief). Dit betreft een combinatie van de locatie-, inrichtings-, beheers- en gebruiksvarianten, waarbij
 - a. bestaande waarden van natuur en landschap zo veel mogelijk worden ontzien, respectievelijk versterkt,
 - b. natuurlijke landschapsvormen, bodem en grondwater zo min mogelijk worden aangetast,
 - c. compenserende maatregelen worden getroffen, voor zover schade aan natuur en landschap onvermijdelijk is,
 - d. nieuwe mogelijkheden voor natuurontwikkeling en landschapsbouw worden aangegrepen (paragraaf 5.4).

Te nemen en eerder genomen besluiten (hoofdstuk 6)

Te nemen en eerder genomen overheidsbesluiten welke randvoorwaarden stellen of beperkingen opleggen aan het betreffende besluit waarvoor het MER wordt opgesteld, moeten worden vermeld.

Bestaande milieu (hoofdstuk 7)

De bestaande toestand van het milieu en de te verwachten ontwikkelingen van dat milieu van het studiegebied moeten beschreven worden om de gevolgen voor het milieu bij uitvoering van de voorgenomen activiteit te kunnen afmeten. Het gaat daarbij om:

- a. abiotische kenmerken zoals de (geo)hydrologische en geomorfologische gesteldheid, de bodemgesteldheid en de grondwaterkwaliteit;
- b. biotische kenmerken, flora, fauna, ontwikkelingspotenties van de vegetatie en de fauna in relatie met abiotische factoren;
- c. huidig bodemgebruik;
- d. landschap: visueel ruimtelijke en cultuurhistorische kenmerken;
- e. autonome ontwikkelingen: landbouw, mestwetgeving, Relatienota, GEN, (potentieel) nationaal park, nationaal landschap.

Beschrijving van de gevolgen voor het milieu (hoofdstuk 8)

Bij de beschrijving van de gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit en de alternatieven zijn van belang:

- effecten op de geomorfologische gesteldheid en bodemgesteldheid (paragraaf 8.2);
 - effecten op de (geo-)hydrologische gesteldheid (grondwater) (paragraaf 8.3);
 - effecten op de flora, vegetatie en fauna (paragraaf 8.4);
 - effecten op het landschap (paragraaf 8.5);
 - effecten m.b.t. visuele aspecten (paragraaf 8.6);
- Ook consequenties voor agrarische activiteiten en de daarmee samenhangende milieu-effecten, alsmede effecten van vervolgvacaties en veranderingen in recreatieve druk behoren bij de effectbeschrijving te worden betrokken (paragraaf 8.7).

Vergelijking van de beschreven gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit en de in beschouwing genomen alternatieven (hoofdstuk 9)

De gevolgen voor het milieu van de verschillende alternatieven en de voorgenomen activiteit moeten met elkaar en met de autonome ontwikkeling van het milieu vergeleken worden. De normen en streefwaarden van het milieubeleid alsmede de kaders van de ruimtelijke ordening moeten bij deze vergelijking worden betrokken.

Een overzicht van leemten in kennis en informatie (hoofdstuk 10)

Aangegeven moet worden in hoeverre onzekerheden en onnauwkeurigheden zijn blijven bestaan in voorspellingsmethoden, gebruikte gegevens en te verwachten milieugevolgen.

Eveneens dient te worden vermeld wat de betekenis van deze leemten is voor de besluitvorming.

Een samenvatting van het MER (hoofdstuk 11)

De hoofdpunten uit het MER zullen in de samenvatting moeten worden gepresenteerd.

Evaluatie (hoofdstuk 12)

Het MER zal een aanduiding kunnen bevatten van het evaluatieprogramma dat zal worden opgesteld door het bevoegde gezag.

3. PRESENTATIE VAN HET MER

In verband hiermee beveelt de Commissie het volgende aan:

- Het is wenselijk het MER beknopt van opzet te houden en de inhoud te beperken tot die informatie, die relevant is voor het te nemen besluit (vaststelling van het bestemmingsplan).
- Het rapport dient te worden voorzien van een samenvatting die goed op de inhoud is afgestemd. Het is aan te raden om belangrijke leemten in kennis in deze samenvatting aan te geven.
- De milieugevolgen van de voorgenomen activiteit en de alternatieven moeten overzichtelijk worden weergegeven. Daarbij dienen te sterke vereenvoudigingen enerzijds en slechts voor ingewijden toegankelijke vaktaal anderzijds te worden vermeden.
- In het MER dient te worden ingegaan op de vragen over het project, zoals die uit de inspraak naar voren zijn gekomen.
- Indien wordt afgeweken van de richtlijnen dient daarvoor een duidelijke motivering te worden gegeven.
- Het verdient aanbeveling om achtergrondgegevens (die conclusies, voorspellingen en keuzes onderbouwen) niet in het MER zelf te vermelden, maar in bijlagen op te nemen. Achtergrondgegevens die noch in het MER, noch in bijlagen zijn opgenomen, dienen wel beschikbaar te zijn voor geïnteresseerden. In het MER en in eventuele bijlagen dient daar dan naar te worden verwezen.
- Een verklarende begrippenlijst, een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst bevorderen de leesbaarheid van het MER; het is daarom aan te bevelen dergelijke lijsten op te nemen.

4. PROBLEEMSTELLING EN DOEL

Een MER bevat tenminste: een beschrijving van hetgeen met de voorgeno-
men activiteit wordt beoogd (art 41 j, lid 1, sub a van de Wabm).

In het MER zal de initiatiefnemer een duidelijke omschrijving moeten geven van het doel van de activiteit met daarbij de ontwikkelingen die tot het voornemen hebben geleid.

Verder zal in het te schetsen beeld in ieder geval moeten worden aangegeven van welke behoefte-raming en geografische herkomst van potentiële gebruikers van de geplande golfbaan wordt uitgegaan. Bij deze behoefte-raming dient rekening te worden gehouden met in de omgeving bestaande banen, dan wel in ontwikkeling zijnde banen of initiatieven daarvoor. Daarnaast zal moeten worden aangegeven op welke wijze de geplande behoefte-raming overeenkomt met de onlangs door de provincie Gelderland aangegeven behoeftecijfers (beleidsnota golfsterreinen Gelderland) en de in september 1988 gepresenteerde landelijke behoeftecijfers (Nota 'Behoeftte-onderzoek golfsport Nederland'). In dit verband wil de Commissie wijzen op de inspraakreactie van de Provincie Gelderland^[1] waarin wordt gesteld dat de natuur- en landschapswaarde aanleiding zijn om op de betreffende locatie te onderzoeken wat de effecten zijn indien niet 18 maar 9 holes worden geprojecteerd.

Bij het aangeven van de geografische herkomst dient rekening te worden gehouden met de ontwikkelingen in de op dit moment relatief grote afstands-bereidheid van golfers om hun sport te kunnen beoefenen, zoals geschetst in vorenbedoelde nota 'Behoeftte-onderzoek golfsport Nederland'.

Aangenomen kan worden dat het betreffende terrein is gelegen in de Grote Eenheid Natuurgebied (GEN) Montferland (zie Structuurschema Natuuren Landschapsbehoud, blz. 249), hoewel de precieze begrenzing daarvan nog niet vastligt. Tevens is Montferland in het Structuurschema Natuuren Landschapsbehoud aangewezen als potentieel nationaal park.

In het huidige bestemmingsplan heeft het terrein de bestemming "agrarisch produktiegebied van grote landschappelijke waarde". Uit het streekplan blijkt dat het beleid er op is gericht de openheid van het gebied te behouden; bovendien dienen de natuurwaarden op de cultuurgronden in stand gehouden en bevorderd te worden.

Daarnaast is het van belang dat het terrein in de 10- en 25-jaars zones (grondwaterbeschermingsgebied) van twee naburige drinkwaterwingebieden ligt.

In het MER zal duidelijk moeten worden uiteengezet welke betekenis gehecht moet worden aan deze bestemmingen voor de mogelijke uitvoering van het voornemen. De initiatiefnemer zal hiervoor de hulp van het bevoegd gezag nodig hebben. Tevens is het studiegebied in de voorrangsinventarisatie aangewezen als een van de zogeheten "relatienotagebieden". In dit kader is reeds een bedrijfsverplaatsing tot stand gebracht met

1 Bijlage 4, inspraakreactie nr.11.

rijksmiddelen bestemd voor natuurbescherming. Daarnaast hebben verregaande onderhandelingen plaatsgevonden met de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten, eigenaar en beheerder van het belendende boscomplex. Het MER zal duidelijkheid moeten verschaffen over de invloed van de voorgenomen activiteit op deze eerder in gang gezette ontwikkelingen.

Met betrekking tot het realiseren van het initiatief op de voorgenomen locatie wil de Commissie graag wijzen op het volgende.

Ten aanzien van de aanleg van golfterreinen wordt in het vigerende streekplan Oost-Gelderland het volgende vermeld:

" De aanleg van golfterreinen dient bij voorkeur plaats te vinden op lokaties in of direct aansluitend bij reeds voor stedelijke doeleinden geoccupeerde gebieden. In natuurgebieden is de aanleg van dergelijke voorzieningen niet toegestaan.

In agrarische gebieden kunnen de landbouwkundige, natuurwetenschappelijke en/of landschappelijke kwaliteiten van het gebied redenen zijn om bepaalde lokaties af te wijzen.

In bosgebieden is de aanleg van golfterreinen uitgesloten tenzij komt vast te staan dat, gelet op de houtteeltkundige, natuurwetenschappelijke, toeristische/recreatieve dan wel landschappelijke belangen, een tenminste gelijkwaardige situatie zal ontstaan en voorts in dezelfde regio (in beginsel binnen het streekplangebied) vervangende bebossing van eenzelfde oppervlakte is verzekerd." (Streekplan Oost-Gelderland, p 32).

Gezien het bovenstaande verdient het aanbeveling om bij de omschrijving van het doel van de activiteit duidelijk aan te geven op welke wijze de initiatiefnemer denkt aan de genoemde criteria te kunnen voldoen.

In het MER zal tevens aan de orde moeten komen in hoeverre de geplande golfbaan na aanleg ook voor ander recreatief gebruik in aanmerking kan komen.

5. DE VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN DE REDELIJKERWIJS IN BESCHOUWING TE NEMEN ALTERNATIEVEN

Het MER bevat tenminste: een beschrijving van de voorgenomen activiteit en van de wijze waarop zij zal worden uitgevoerd, alsmede van de alternatieven daarvoor, die redelijkerwijs in beschouwing dienen te worden genomen (art. 41 j, lid 1, sub b van de Wabm).

In het MER moeten de voorgenomen activiteit en de redelijkerwijs in beschouwing te nemen alternatieven worden beschreven en uitgewerkt, voor zover deze relevant zijn voor de besluitvorming. De voorgenomen activiteit is de keuze van de initiatiefnemer uit (elementen van) de verschillende alternatieven.

5.1 De voorgenomen activiteit

De beschrijving van de voorgenomen activiteit zal betrekking moeten hebben op:

- de beoogde locatie: de ligging ten opzichte van bossen, wegen, bewoningskernen, agrarische bedrijven, natuurgebieden, recreatiegebieden;
- de voorgenomen inrichting:
 - . de situering van de greens, fairways, roughs, de driving range, e.d.;
 - . plaats, omvang en vormgeving van voorzieningen zoals clubgebouw/-vergaderruimte en dienstruimten, alsmede van de parkeerplaats, wandel- en fietspaden;
 - . aansluiting op het wegennet;
 - . technische realisering van de baan, daarbij in ieder geval informatie verschaffend over het toe te passen systeem van opbouw van de baan, de wijze van drainage, het systeem van beregening, de herkomst, de kwaliteit en de kwantiteit van het beregeningswater, het al dan niet aanleggen van waterpartijen en hun watervoorziening, eventueel aan te brengen verhardingen e.d.;
- werken en werkzaamheden in de bouw- en aanlegfase, daarbij rekening houdend met:
 - . de fasering van deze werkzaamheden,
 - . grondverzet, ingrepen in de waterhuishouding, te gebruiken machines en installaties, bouwverkeer, duur en periode van de werkzaamheden en de volgorde waarin ze worden uitgevoerd,
 - . het eventueel te kappen bos en het aangeven van de daarvoor noodzakelijke compensatie: zowel kwantitatief als kwalitatief, d.w.z. het compenseren op soortgelijke bodems;
- de bijstellingsmogelijkheden die de initiatiefnemer voor de realisering van de verschillende fasen open wil houden; de mogelijke aard en omvang daarvan en de procedure volgens welke tot bijstelling besloten zal kunnen worden;
- het gebruik en beheer van de baan:
 - . aard van de exploitatie-opzet (openbaar, besloten, commercieel),
 - . gemiddelde en piek-bezoekersaantallen, gemiddelde en piek-bezettinggraad, circulatiefactor,
 - . piekintensiteiten van automobielen,
 - . omvang en beheer van afvalstromen;

- het beheer van het groen: maaiwijze, -frequentie en -hoogten, bemesting, beregening, gebruik van bestrijdingsmiddelen, bezanden, beluchten e.d.;
- het gebruik en beheer van de overige voorzieningen, zoals clubgebouw-/restaurant etc.;
- de mogelijkheden voor versterking van natuurfuncties;
- de mogelijkheden die overblijven voor recreatief medegebruik van het terrein door anderen dan golfliefhebbers, eventuele daarvoor te treffen voorzieningen.
- de mate waarin rekening is gehouden met onvoorziene milieu-effecten en omstandigheden (bijvoorbeeld een veel grotere toeloop dan verwacht): de wijze van behandeling hiervan, de te volgen procedures en de eventueel te treffen voorzieningen.

5.2. Referentie-situatie

Ter vergelijking dient te worden beschreven wat er zou gebeuren als de voorgenomen activiteit niet zou plaatsvinden. De dan voorkomende situatie ten aanzien van inrichting, gebruik en beheer, ook wel aangeduid als "nul-alternatief", dient als referentie in het MER te worden opgenomen. De effecten van de autonome ontwikkeling maken ook deel uit van de referentiesituatie. Te denken valt aan ontwikkelingen op het gebied van de mestwetgeving. Belangrijk is ook de betekenis van de toepassing van de Relatienota op (delen van) het gebied, in samenhang met effecten van landinrichting door bijvoorbeeld kavelruil.

De referentie-situatie is weliswaar geen alternatief in de betekenis van een effectief middel om het gestelde doel te kunnen bereiken, maar kan, mede tegen de achtergrond van hetgeen in het MER naar voren zal komen over de milieu-implicaties van de voorgenomen activiteit en van de alternatieven, wel degelijk een rol spelen bij de besluitvorming.

5.3. Alternatieven

De keuze van de redelijkerwijs in beschouwing te nemen alternatieven en varianten moet in het MER zorgvuldig worden gemotiveerd; zij moeten duidelijk aan het doel van de activiteit worden gerelateerd. De alternatieven zullen wat betreft diepgang en detaillering vergelijkbaar moeten zijn. In het MER moet worden aangegeven hoe en in welke mate het gestelde doel van het voornemen kan worden bereikt met behulp van elk van de beschouwde alternatieven. De onder 5.1 genoemde onderdelen dienen per alternatief aan de orde te komen op de daar aangegeven wijze. De alternatieven kunnen naar verschillende aspecten uitgewerkt worden: locatie-, inrichtings- en gebruiks- en beheersaspecten. Het is niet de bedoeling voor al deze aspecten aparte alternatieven te ontwikkelen. De te presenteren alternatieven kunnen echter worden samengesteld door de verschillende varianten per aspect met elkaar te combineren.

Locatie-aspecten:

Locatie-alternatieven hebben een beperkte betekenis bij de besluitvorming over de wijziging van het bestemmingsplan die voorziet in de aanleg van een golfbaan. In dit verband wil de Commissie echter wijzen op de locatie-keuzestudie, die voorafgaand aan het onderhavige initiatief is uitgevoerd. Voor de besluitvorming over de voorgenomen activiteit is

het goed een beschrijving te geven van dit onderzoek en de daaruit afgeleide conclusies; hoe is de initiatiefnemer tot drie alternatieven gekomen en hoe zijn die onderling gewogen?

Daarnaast wil de Commissie wijzen op de inspraakreacties van de provincie Gelderland en van de Inspectie Ruimtelijke ordening, waarin wordt gesteld dat, gezien de bijzondere natuur- en landschapswaarden van het gebied, nader onderzoek zal moeten worden gedaan naar alternatieven in minder kwetsbare gebieden van de gemeente dan wel naar gebieden die onmiddellijk grenzen aan Montferland[2]. Hierbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan het in ontwikkeling zijnde recreatiegebied "Het Stroombroek" ten noorden van Zeddam.

Ook is het naar de mening van de Commissie wenselijk te bezien in hoeverre het mogelijk is een deel van het gebied, gelegen ten zuiden van de Beekseweg, bij het studiegebied te betrekken.

Tevens is het gewenst aan te geven hoe met locatievarianten een zo breed mogelijke zone, grenzend aan het bestaande boscomplex, als buffer kan gaan functioneren, door een compacte opzet van de golfbaan.

Relevante locatie-alternatieven kunnen binnen het terrein en de omgeving gezocht worden en hebben betrekking op de exacte begrenzing van het golfcomplex als geheel, het ruimtebeslag en op de ligging en inpasning van bepaalde onderdelen (bijvoorbeeld het clubgebouw/restaurant, situering van (oefen)holes en machineloodsen ten opzichte van belendende percelen[3]).

Inrichtingsaspecten:

Onderdelen van het project kunnen, ook als de locatie ervan vaststaat, op uiteenlopende manieren worden gerealiseerd. Daarbij valt te denken aan varianten op het inrichtingsplan wat betreft:

- cultuurtechnische maatregelen ten behoeve van wegen, ontsluiting van het terrein, waterhuishouding en golftechnische voorzieningen;
- afstand van de voorzieningen ten opzichte van aangrenzende percelen;
- het bebouwde en onbebouwde oppervlak binnen het complex; materiaalkeuze en vormgeving van gebouwen en bouwwerken; hoogteligging en uitvoering van het terrein; padenstelsels; parkeerfaciliteiten;
- de begeleidende groenvoorzieningen zoals: omvang, inrichting en uitvoering van bosschages, singels, waterpartijen en grasvelden (open/gesloten, geaccidenteerd/vlak, de hoeveelheid te kappen bos, de aard van ingrijpen in bestaand reliëf, al of niet uitgaan van bestaande landschapsstructuur, accentuerend of camouflerend);
- het aanbrengen van zoneringen naar intensiteit van het terreingebruik, zoals bijvoorbeeld een scheiding naar:
 - * intensief gebruik: greens, tees, parkeervoorzieningen, het clubgebouw, de zone daar rondom en de ontsluitingsweg(en);
 - * extensief gebruik: wandelpaden, fietspaden en fairways als buffer naar meer kwetsbare zones met hoge natuurwaarden en landschappe-

2 Bijlage 4, inspraakreacties nrs. 11, 12 en 13.

3 Zie hiervoor bijlage 4, inspraakreacties nrs. 1, 2, 4, 10.

lijk waardevolle elementen binnen het studiegebied, waar geen recreatie mogelijk is of slechts sprake kan zijn van recreatief medegebruik.

- mogelijkheden voor versterking van natuurfuncties in de extensief gebruikte delen van het gebied (bijvoorbeeld schraallandvegetatie, amfibieën en reptielen).

Inrichtingsvarianten met een zo compact mogelijke opzet van het intensief te gebruiken groen en een concentratie van de gebouwde en verharde voorzieningen (clubgebouwen, parkeerplaatsen) bij de huidige ontsluitingswegen zouden als alternatief kunnen worden opgenomen.

Gebruiks- en beheersaspecten

Heeft de inrichting eenmaal plaatsgevonden, dan kan het gebruik en beheer in sommige gevallen nog op verschillende, met het oog op de besluitvorming relevante, manieren worden geregeld. Gedacht kan worden aan:

- het al dan niet organiseren van grote evenementen (open golfwedstrijden),
- gebruik en beheer van het groen: mechanische of chemische onkruidbestrijding, mate en wijze van bemesting, mate waarin en wijze waarop wordt gemaaid, gekapt en beplant, beregend, bestrijdingsmethoden van ongewenste diersoorten en andere organismen (b.v. schimmels). Dit alles uitgesplitst naar de verschillende onderdelen (greens, tees, fairways etc.),
- toepassing van natuurlijke regulatiemechanismen bij de aantalsregulatie van voor de golfactiviteit schadelijke diersoorten (konijnen, mollen, woelmuizen) door het niet vervolgen van vossen en het scheppen van voorwaarden voor het gebruik van het terrein door nachtdieren (uilen, marterachtigen),
- beheer van eventueel aan te leggen waterpartijen, welke al dan niet als waterhazard dienst doen.
- het situeren van voorzieningen buiten het op grond van de Verordening grondwaterbeschermingsgebieden provincie Gelderland aangewezen gebied (dat wordt begrensd door de Schapenweg en de Koningsweg).

5.4 Het alternatief waarbij de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming van het milieu worden toegepast

Het zogeheten meest milieuvriendelijke alternatief dient volgens art. 41j, lid 3 van de Wabm in ieder MER te worden beschreven. Het betreft hier in wezen een combinatie van die (reeds behandelde) locatie-, inrichtings-, beheers- en gebruiksvarianten die, binnen de randvoorwaarde dat het doel van het project wordt gerealiseerd, aan de volgende uitgangspunten voldoen:

- bestaande waarden van natuur en landschap worden zo veel mogelijk ontzien (o.a. het instandhouden van het bestaande bos[4];)

4 Zie het advies van de Directie Landbouw, Natuur en Openluchtrecreatie in de Provincie Gelderland (bijlage 4, nr. 8.)

- bodem en grondwater worden zo min mogelijk aangetast en/of belast met verontreinigende stoffen;
- voorzover schade aan natuur en landschap onvermijdelijk is, worden elders extra voorzieningen aangebracht voor de verhoging van natuurwaarden in het gebied;
- nieuwe mogelijkheden voor natuurontwikkeling en landschapsbouw worden zo veel mogelijk aangegrepen.

Wat betreft de inrichting en het beheer bestaat er een veelheid van mogelijkheden om de kwaliteit van het milieu zoveel mogelijk te ontzien of te bevorderen.

6. TE NEMEN EN EERDER GENOMEN BESLUITEN

Het MER bevat tenminste: een aanduiding van de besluiten bij de voorbereiding waarvan het milieu-effectrapport wordt gemaakt en een overzicht van de eerder genomen besluiten van overheidsorganen, die betrekking hebben op de voorgenomen activiteit en de beschreven alternatieven (art. 41 j, lid 1, sub c van de Wabm).

In het MER wordt vermeld ten behoeve van welk besluit het MER is opgesteld en door wie of welke overheidsinstantie(s) dit besluit zal worden genomen. In dit verband zal aangegeven moeten worden welke mate van detail bij het op te stellen bestemmingsplan gehanteerd zal worden: zullen er stringente bestemmingsplanvoorschriften of ruime uitvoeringsbevoegdheden voor het College van Burgemeester en Wethouders in worden aangegeven?

Tevens wordt beschreven volgens welke procedure het besluit zal worden voorbereid en genomen en welke adviesorganen en -instanties daarbij formeel en informeel betrokken zijn. Voorts dient te worden vermeld welke ter zake doende overheidsbesluiten reeds zijn genomen en welke openbaar gemaakte beleidsvoornemens beperkingen kunnen opleggen of randvoorwaarden stellen aan het betreffende besluit waarvoor het MER wordt opgesteld, dit onder vermelding van de status van deze besluiten. Tenslotte dient te worden aangegeven welke in verband met het project en de milieu-effecten daarvan relevante besluiten in een later stadium nog zullen (moeten) worden genomen (bijvoorbeeld afspraken met betrekking tot de mate en wijze van bemesting en toepassing van bestrijdingsmiddelen).

Om te kunnen bepalen welke randvoorwaarden of beleidsindicaties gelden voor de vaststelling van het bestemmingsplan dient in het MER aandacht te worden besteed aan tenminste de volgende beleidsvoornemens en -documenten:

- Nota aangaande de relatie tussen landbouw, natuur en natuurbeheer (Relatienota);
- Structuurschema Natuur- en Landschapsbehoud (GEN);
- Meerjarenprogramma's Natuur- en Landschapsbehoud;
- Structuurschema Openluchtrecreatie;
- Nota Landelijke Gebieden;
- Beleidsnota nationale parken;
- Meerjarenplan Bosbouw;
- Behoeftte-onderzoek Golfsport Nederland;
- Streekplan Oost-Gelderland;
- Grondwaterbeschermingsplan Gelderland;
- Provinciale verordening grondwaterbeschermingsgebieden Gelderland;
- Beleidsnota golfterreinen in Gelderland;
- Milieuhygiënisch beleidsplan Gelderland;
- Toeristisch-Recreatief Ontwikkelingsplan Gelderland;
- Recreatiestructuurplan Bergh
- Het vigerende bestemmingsplan

Met het oog op de besluiten, die in verband met het project in een later stadium zullen worden genomen, zijn vooral vergunningenprocedures

van belang, in het bijzonder op grond van:

- Wet Ruimtelijke Ordening;
- Hinderwet;
- Boswet

Op grond van de Verordening grondwaterbeschermingsgebieden is de aanleg van de golfbaan met bijbehorende voorzieningen bovendien ontheffingsplichtig[5].

Tenslotte wordt hier gewezen op de ligging binnen het studiegebied van twee zogeheten GEA-objecten volgens de inventarisatie van het Rijksinstituut voor Natuurbeheer[6].

-
- 5 Zie inspraakreactie van de provincie Gelderland (bijlage 4, inspraakreactie nr. 11).
- 6 Zie hiervoor "Gea-objecten van Gelderland", onder redactie van G.P. Gonggrijp. RIN-rapport 88/64, Leersum 1988 (in druk).

7. BESTAANDE TOESTAND VAN HET MILIEU EN DE TE VERWACHTEN ONTWIKKELINGEN VAN DAT MILIEU

Het MER bevat tenminste: een beschrijving van de bestaande toestand van het milieu, voor zover de voorgenomen activiteit of de beschreven alternatieven daarvoor gevolgen kunnen hebben, alsmede van de te verwachten ontwikkeling van dat milieu, indien die activiteit noch de alternatieven worden ondernomen (art. 41 j, lid 1, sub d van de Wabm)

De bestaande toestand van het milieu dient te worden beschreven voor zover van belang voor de voorspelling van de gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit en alternatieven. Onzekerheden bij deze beschrijving dienen duidelijk te worden aangegeven. Bestaande literatuur- en veldbeschrijvingen vormen de basis voor de beschrijving.

Het verdient aanbeveling om de beschrijving op te bouwen aan de hand van een aantal indicatoren voor milieu-omstandigheden en de veranderingen daarin. Aan de hand daarvan kan de toekomstige ontwikkeling van het milieu systematisch worden gevolgd. Hierbij valt met name te denken aan de samenstelling van levensgemeenschappen met speciale aandacht voor indicatorsoorten, alsmede de kwalitatieve en kwantitatieve aspecten van het grondwater.

In het algemeen kan worden gesteld dat de omvang van het studiegebied wordt bepaald door de redelijkerwijs te verwachten reikwijdte van de effecten. Per milieu-aspect (water, mate van verstoring etc.) kan de omvang van het beïnvloedingsgebied verschillen.

De Commissie vraagt in het MER voor de volgende aspecten van het studiegebied de aandacht:

a. Abiotische kenmerken

- geomorfologische gesteldheid: een beschrijving van de sinds de laatste ijstijd bestaande landschapsvorm, welke een zeer waardevol aardwetenschappelijk element vormt van Montferland; stuwwal, smeltwaterheuvel, droogdalen, ontsluiting van de sedimenten in een groeve;
- bodemgesteldheid (plaggebodems, humusdek);
- geohydrologische gesteldheid, met name van het ondiepe pakket, grondwatertrappen, grondwaterkwaliteit in relatie tot huidig landgebruik en tot de natuurlijke grondwatersamenstelling, grondwaterstromingspatronen met name van het ondiepe grondwater, zowel in horizontale als in verticale zin;
- ontwikkelingspotenties: de gesteldheid van het milieu als uitgangspunt voor mogelijke vergroting van de natuurlijke rijkdom (macro- en micro gradiënten in bodem en grondwater, landschapsoecologische samenhangen);

b. Biotische kenmerken

- flora, vegetatietypen, indicatorsoorten voor specifieke milieuocondities, met name in relatie tot de grondwaterhuishouding, bijzondere soorten, uit oogpunt van o.a. zeldzaamheid en kenmerkendheid;
- fauna:

- * soorten: voor gewervelden ook incidentele waarnemingen (bijvoorbeeld de gladde slang), eventueel dassenburchten en vleermuiskolonies; voor ongewervelden alleen bijzondere soorten;
- * indicatorsoorten voor milieuocondities en levensgemeenschappen;
- * functies van het gebied (fourageer-, rust-, broed-, doortrekken/of overwinteringsgebied);
- ontwikkelingspotenties: de gesteldheid van de vegetatie in relatie tot het milieu en de mogelijke vergroting van de natuurlijke rijkdom;

De biotische kenmerken moeten gerelateerd worden aan abiotische kenmerken en antropogene factoren, zoals het huidige en toekomstige bemestingsniveau en het beheer.

- c. Cultuurhistorische kenmerken: een beschrijving van de in het landschap aanwezige kenmerken die het gevolg zijn van vroegere cultuurperiodes, zoals: kavelvorm en -patroon, wegenloop en -patroon, aanwezigheid van plaggebodems, verlaten groeve, molen.
- d. Huidig bodemgebruik
Een beschrijving van de functies die het studiegebied op het moment vervult ten aanzien van natuurbehoud, waterwinning, landbouw, recreatie, verkeer, wonen:
 - verwijzing naar een eventueel beheersplan, bedrijfsplan;
 - openstellingsregeling voor de recreatie, huidig recreatief (mede)-gebruik naar vorm, spreiding en intensiteit, specifieke voorzieningen;
 - huidig landbouwkundig gebruik met verdeling van gebruiksvorm (in ha of %), gebruik van bestrijdingsmiddelen, bemesting.
- e. Landschap
Een beschrijving van visueel-ruimtelijke kenmerken, relaties daartussen; dit in verband met het voor Nederlandse begrippen vrij sterke reliëf in het studiegebied met onderscheid naar het grotendeels beboste plateau van het stuwwalcomplex, het aangrenzende open landschap met akkerland op de glooiende hellingen en de droogdalen, de oude dorpskern van Zeddam.
- f. Autonome ontwikkeling
Voor de beoordeling van de gevolgen van de realisering van het complex volgens de verschillende uit te werken alternatieven is niet alleen de bestaande toestand van het milieu van belang, maar vooral ook de te verwachten (autonome) ontwikkeling van dat milieu, indien de activiteit niet zou worden ondernomen (zie ook 5.2.). Te denken valt hierbij aan ontwikkelingen in de recreatie, op het gebied van mestwetgeving en ontwikkelingen die het gevolg zijn van het feit dat het studiegebied is aangewezen als beschermd grondwaterwingebied. Expliciet zal ook aandacht moeten worden besteed aan het gegeven dat een groot deel van het studiegebied is aangewezen als Relatienotagebied. De beschrijving van de autonome ontwikkeling dient naar het oordeel van de Commissie dan ook beide ontwikkelingen te beschrijven:

1. de ontwikkeling van het milieu binnen het als Relatienotagebied te beheren landbouwgebied, grenzend aan het boscomplex en
2. de autonome ontwikkeling van het overige landbouwgebied en kleinere verspreid liggende bospercelen in het studiegebied.

Het is van belang het kaartmateriaal bij de beschrijving van de bestaande toestand van het milieu te presenteren op een, afhankelijk van het aspect dat wordt bekeken, voldoende gedetailleerde schaal.

8. BESCHRIJVING VAN DE GEVOLGEN VOOR HET MILIEU

Het MER bevat tenminste: Een beschrijving van de gevolgen voor het milieu, die de voorgenomen activiteit, onderscheidenlijk de beschreven alternatieven kunnen hebben, alsmede een motivering van de wijze waarop deze gevolgen zijn bepaald en beschreven (art. 41 j, lid 1, sub e van de Wabm).

8.1 Algemeen

De milieu-gevolgen zullen per alternatief verschillen. Zowel positieve als negatieve gevolgen voor het milieu dienen in het MER te worden aangegeven.

De te verwachten effecten dienen steeds te worden gerelateerd aan de bestaande toestand en de te verwachten ontwikkeling van het milieu.

In het MER zal aangegeven moeten worden welke methoden en modellen gehanteerd zijn bij het maken van voorspellingen en welke mate van betrouwbaarheid aan deze methoden toegekend kan worden. In dit verband wijst de Commissie op de reeks Voorspellingsmethoden m.e.r. die in opdracht van de ministeries van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer en van Landbouw en Visserij is samengesteld.

In de beschrijving van effecten in het MER dient naar het oordeel van de Commissie de meeste nadruk te liggen op de effecten voor het landschap in het studiegebied (zowel de actuele waarden als de ontwikkelingsmogelijkheden), alsook op de effecten voor flora en fauna. Deze effecten dienen adequaat en, indien de effecten van de alternatieven van elkaar verschillen, per alternatief te worden beschreven.

8.2 Geomorfologie en bodem

De beschrijving van de effecten in het studiegebied als gevolg van:

- veranderingen in de geomorfologische gesteldheid, door bijv. het opwerpen van heuvels, egaliseren, afvlakken of het aanbrengen van taluds, het aanbrengen van gebiedsvreemde materialen;
- veranderingen in bodemlagen en bodemopbouw (bijvoorbeeld t.g.v. grondverzet) welke kunnen leiden tot veranderingen in de waterhuishouding;
- veranderingen in samenstelling van de bodem, als gevolg van toe/afnemende mineralisatie, bemesting, het gebruik van bestrijdingsmiddelen.

8.3 (Geo)hydrologie (grondwater)

- veranderingen in het hydrologisch systeem, zowel wat betreft kwaliteit als kwantiteit, als gevolg van cultuurtechnische maatregelen t.b.v. aanleg en beheer;
- veranderingen in aanwezige gradiëntsituaties, zoals de overgang droog-nat, kalkarm-kalkrijk, voedselarm-voedselrijk.

8.4 Flora, vegetatie en fauna

De beïnvloeding van actuele en potentiële biotische waarden kan op verschillende wijzen gebeuren:

- door direct ruimtebeslag van de aan te leggen voorzieningen ten koste van bestaande waarden, zoals de omvorming van bestaande vegetatie in soortenarme graslanden en veranderingen in populatieomvang door kap, aanplant etc.;
- door veranderingen in het hydrologisch systeem, de (geo)morfologische gesteldheid en bodemopbouw, (veranderingen in de hoogteligging van delen van het terrein); deze veranderingen kunnen zich ook elders doen gelden; te denken valt aan effecten van sterkere ontwatering, door drainage, extra bemaling of definitieve grondwaterverlaging (mineralisatie); effecten van beregening, gerelateerd aan kwaliteit, kwantiteit en herkomst van beregeningswater;
- door veranderingen in stofconcentraties als gevolg van bemesting en gebruik van bestrijdingsmiddelen (welke via bodem, drainage e.d. in het grondwater terecht kunnen komen);
- door veranderingen van het micro-klimaat: de wijzigingen in geomorfologie, bodem, waterhuishouding en vegetatie kunnen veranderingen in temperatuur, luchtstroming, luchtvochtigheid en lichtintensiteit te weeg brengen;
- door veranderingen in aantallen bezoekers van het gehele studiegebied (beschadiging van de beplanting, verontreiniging door achtergelaten afval etc.);
- door het aantrekken en aanbrengen van bepaalde plant- en diersoorten (cultuurvolgers, concurrenten of concurrenten van de prooidieren), die meer kwetsbare soorten zouden kunnen verdringen;
- door veranderingen in het beheer (b.v. effecten van bestrijdingsmiddelen en bemesting op kwetsbare flora en fauna);
- door veranderingen in de rust (geluidniveau, recreatiedruk) in het gehele studiegebied;
- door veranderingen van ecologisch-infrastructurele aard: barrièrevorming (isolatie) enerzijds en anderzijds het tot stand brengen van refugia en barrièreverminderende voorzieningen in de vorm van (bijvoorbeeld) mantel- en zoomvegetaties;
- door het creëren van uitgangssituaties voor natuurontwikkeling, waarvoor bijvoorbeeld herintroductie van voor het gebied karakteristieke diersoorten en vegetaties kan plaatsvinden, dit in het bijzonder in de minder intensief gebruikte zones van de golfbaan.

Voor zover van toepassing dienen van deze veranderingen de effecten op de flora, vegetatie en fauna te worden aangegeven.

8.5 Landschap

Aangezien het studiegebied zich bevindt op de hellingen van een stuwwal, wordt het landschap in sterke mate gekenmerkt door het bestaande reliëf. Op de hellingen bevinden zich voornamelijk open essen, die de voor het overgrote deel beboste hooggelegen stuwwal omgeven.

De realisering van de plannen betekent een zekere verandering in de bestaande structuur. Die verandering wordt niet alleen bepaald door de aard van de voorzieningen zelf, maar ook door de vormgeving ervan: is

er sprake van camoufleren, van herkenbaar maken of zelfs van accentueren? Wordt uitgegaan van karakteristieke eigenschappen of wordt, al dan niet met gebruikmaking van elementen van het bestaande landschap, een nieuw landschap gecreëerd? Hierbij is met name van belang aan te geven in hoeverre de openheid van het terrein blijft gehandhaafd dan wel wordt beïnvloed.

Ook kan het landschap worden beïnvloed als een verhoogd verkeersaanbod op wegen in de omgeving zou nopen tot aanpassing van die wegen. De effecten van dergelijke veranderingen op het landschap moeten worden besproken.

8.6 Visuele aspecten

Gezien de bijzondere waarden van het gebied dienen ook de visuele aspecten in het MER aan de orde te komen. Hierbij kan met name worden gedacht aan:

- visuele beperkingen voor omwonenden door het aanbrengen van afrasteringen/afscheidings (netten, beplanting)[7];
- uitzicht vanaf de Hogeweg, ook wel Panoramaweg genoemd[8];
- zicht vanaf Beekseweg op Zeddam (molen, kerktoren).

8.7 Overige effecten

Tot deze categorie behoren onder andere de volgende effecten:

- effecten als gevolg van eventuele veranderingen in de recreatieve druk op en nabij recreatieve voorzieningen elders, bijvoorbeeld het nabijgelegen hertenpark[9];
- veranderingen in de verkeerskundige situatie;
- eventuele geluidhinder voor omwonenden en in/nabij het complex aanwezige dieren bij maaien, beregenen e.d.;
- eventuele effecten van activiteiten van particuliere ondernemers die optreden in de periferie van het terrein;
- effecten van maatregelen ter bescherming van derden (bijvoorbeeld op de attractiviteit van het terrein voor niet-golfspelers);

Ook zal aandacht moeten worden besteed aan op elkaar inwerkende effecten, zoals bijvoorbeeld in de waterhuishouding: de combinatie van opstuwen, draineren en bemesten.

Tenslotte is het van belang in hoeverre de mogelijkheid bestaat dat slecht afgeslagen golfballen buiten het complex terecht komen en wat daarvan eventuele effecten voor omwonenden en zich in de onmiddellijke omgeving van het complex bevindende flora en fauna kunnen zijn.

7 Zie bijlage 4, inspraakreacties nrs. 1, 2, 6, 9.
8 Zie bijlage 4, inspraakreacties nrs. 1, 3, 10.
9 Zie bijlage 4, inspraakreactie nr. 6.

9. VERGELIJKING VAN DE ONDER HOOFDSTUK 7 AANGEDUIDE TE VERWACHTEN ONTWIKKELINGEN VAN HET MILIEU MET DE BESCHREVEN GEVOLGEN VOOR HET MILIEU VAN ELK VAN DE IN BESCHOUWING GENOMEN ALTERNATIEVEN

Een MER bevat tenminste: Een vergelijking van de ingevolge onderdeel d beschreven te verwachten ontwikkeling van het milieu met de beschreven gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit, alsmede met de beschreven gevolgen voor het milieu van elk der in beschouwing genomen alternatieven (art. 41 j, lid 1, sub f, Wabm).

In het MER dient een vergelijking te worden gemaakt tussen de voorgenomen activiteit, de daarvoor uitgewerkte alternatieven, de bestaande toestand van het milieu en het nul-alternatief. De kaders die de ruimtelijke ordening biedt en de normen en streefwaarden van het milieubeleid moeten een referentie vormen in deze vergelijking.

Presentatie van de milieu-gevolgen van de verschillende aspecten van de onderscheiden alternatieven in een tabel biedt een goede basis voor een onderlinge vergelijking van de alternatieven.

Een benadering per aspect en per alternatief is daarbij te prefereren.

Andere aandachtspunten bij dit onderdeel van het MER kunnen zijn:

- een beschrijving van de mate waarin de initiatiefnemer bij elk van de alternatieven denkt zijn doelstelling te kunnen verwezenlijken;
- een beschouwing over de positieve en negatieve gevolgen van ieder alternatief en de daarbij in het geding zijnde belangen;
- een voorkeursvolgorde van de alternatieven per milieu-aspect, waarbij afweging van ongelijksoortige milieu-aspecten dient te worden vermeden.

Op grond van de m.e.r.-regeling in de Wabm is de initiatiefnemer niet verplicht om in het MER kostenaspecten naar voren te laten komen. Desalniettemin zou een globale kostenvergelijking van de beschreven alternatieven in het MER kunnen worden opgenomen.

10. OVERZICHT VAN DE LEEMTEN IN KENNIS EN INFORMATIE

Een MER bevat tenminste: Een overzicht van de leemten in de onder sub d en e bedoelde beschrijvingen ten gevolge van het ontbreken van de benodigde gegevens (art. 41 j, lid 1, sub g, Wabm).

In het MER moet worden aangegeven welke van de gevraagde informatie niet kan worden geleverd en waardoor dit wordt veroorzaakt. Ook de betekenis van deze leemten voor de besluitvorming moet worden aangegeven. Daarnaast kunnen ook worden vermeld:

- onzekerheden en onnauwkeurigheden in de voorspellingsmethoden en in gebruikte gegevens (b.v. inventarisaties en karteringen);
- gebrek aan bruikbare voorspellingsmethoden;
- andere kwalitatieve en kwantitatieve onzekerheden met betrekking tot milieugevolgen op korte en langere termijn, bijvoorbeeld effecten van het diepploegen van de zwaar bemeste bouwvoor.

11. SAMENVATTING VAN HET MER

Een MER bevat tenminste: Een samenvatting die aan een algemeen publiek voldoende inzicht geeft voor de beoordeling van het milieu-effectrapport en van de daarin beschreven gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit en van de beschreven alternatieven (art. 41 j, lid 1, sub h van de Wabm).

De samenvatting van het MER dient de belangrijkste elementen van het rapport te presenteren:

- motivering van het doel en het belang van het voornemen;
- keuze en motivering van de redelijkerwijs in beschouwing te nemen alternatieven, waaronder het alternatief waarbij de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming van het milieu worden toegepast;
- de besluitvorming waarvoor het MER dient en eerdere besluiten die beperkingen kunnen opleggen aan het voornemen;
- beschrijving van de uitgangssituatie van het milieu (mede ten behoeve van de evaluatie achteraf).
- een beknopte en zo objectief mogelijke beschrijving van de voorspelde effecten van de verschillende alternatieven;
- een vergelijkende beoordeling van de alternatieven tegen de achtergrond van normen en uitgangspunten van het milieubeleid.

12. EVALUATIE

Het bevoegde gezag dient te zijner tijd een evaluatieprogramma op te stellen teneinde de voorspelde effecten met de daadwerkelijk optredende effecten te kunnen vergelijken. Dit houdt rechtstreeks verband met de taak van het bevoegde gezag om de effecten op het milieu duurzaam te volgen en te kunnen voorzien in maatregelen voor eventuele bijsturing. In het MER kan reeds in concept een dergelijk evaluatieprogramma worden opgezet. Hierbij zullen in ieder geval de vastgestelde leemten en kennis in informatie betrokken kunnen worden.

Bijlagen
bij het advies voor richtlijnen voor de inhoud van
het milieu-effectrapport golfbaan ten westen van
Zeddam

(bijlage 1 t/m 4)

OPENBARE BEKENDMAKING VAN DE START VAN DE M.E.R.-PROCEDURE

gemeente
BERGH

203-2

Hofstraat 1 / Postbus 200
7040 GA 's-Heerenberg
Telex 45677
Postbank 84 06 34
Tel. 08346 - 7 89 11
Doorkiesnummer 78.....

Kennisgeving voorbereiding milieu-effectrapport in verband met de aanleg van een golfterrein ten westen van Zeddam.

Burgemeester en wethouders van de gemeente Bergh maken ingevolge artikel 41 1 van de Wet Algemene Bepalingen Milieuhygiëne het volgende bekend:

Door Sport- en Recreatiebeheer Montferland B.V., Oude Doetinchemseweg 42 te Zeddam is een zogenaamde "startnotitie" ingediend bij de gemeenteraad als eerste stap in een procedure, die moet leiden tot het opstellen van een milieu-effectrapport in verband met de voorgenomen realisering van een golfbaan ten westen van Zeddam.

Situering en omvang.

De locatie met een oppervlakte van circa 60 ha wordt begrensd door de bebouwing van Zeddam, de Beekseweg (S 59) en het Bergherbos. Naast de aanleg van een 18-holes golfbaan worden een driving range, oefengreens, clubhuis annex vergaderruimte en dienstruimten gecreëerd.

Huidige gebruik en bestemming.

Het bestemmingsplan buitengebied Bergh 1973 heeft aan het terrein de bestemmingen "agrarisch gebied van grote landschappelijke waarde" en "bos" gegeven.

Het huidige gebruik is overeenkomstig het bestemmingsplan.

Doelstelling milieu-effectrapport.

Het milieu-effectrapport is bedoeld om de gevolgen van de voorgenomen activiteiten voor het fysieke milieu, gezien vanuit het belang van de bescherming van mensen, dieren, planten, water, bodem en lucht enzovoorts, alsmede van de bescherming van esthetische, natuurwetenschappelijke en cultuurhistorische waarden zichtbaar te maken.

Het milieu-effectrapport zal moeten dienen voor de onderbouwing van de herziening van het bestemmingsplan buitengebied (agrarisch gebied wordt golfterrein), die door de gemeenteraad van Bergh moet worden vastgesteld.

Het vaststellen van richtlijnen.

Naar aanleiding van de startnotitie moeten richtlijnen worden opgesteld. In deze richtlijnen wordt aangegeven wat het op te stellen milieu-effectrapport zal moeten inhouden.

Opmerkingen.

Overeenkomstig artikel 41 n, lid 3 van de Wet Algemene Bepalingen Milieuhygiëne, stellen wij hierbij een ieder in de gelegenheid opmerkingen te maken over het geven van richtlijnen inzake de inhoud van het op te stellen milieu-effectrapport.

De startnotitie ligt met ingang van 27 oktober 1988 gedurende een maand ter inzage op de Afdeling Algemene Zaken van de gemeente-secretarie. Op werkdagen van 9.00 uur - 12.00 uur, woensdagmiddag van 14.00 uur - 18.00 uur en woensdagavond (na afspraak) tot 21.00 uur.

Opmerkingen over het geven van richtlijnen moeten voor 27 november 1988 schriftelijk worden ingezonden aan de raad van de gemeente Bergh, Postbus 200, 7040 GA 's-Heerenberg.

Degene, die opmerkingen inzendt, kan verzoeken zijn persoonlijke gegevens niet bekend te maken.

Er wordt op gewezen dat in deze fase slechts opmerkingen kunnen worden gemaakt over het geven van richtlijnen ten behoeve van het opstellen van het milieu-effectrapport.

Eventuele bezwaren tegen de aan te leggen golfbaan met bijbehorende voorzieningen kunnen dus nog niet worden ingediend.

Nadere informatie/toelichting kan U desgewenst worden gegeven door de heer J. Schoneveld, chef afdeling Algemene Zaken.

's-Heerenberg, 26 oktober 1988.
Burgemeester en wethouders van Bergh,
~~De secretaris,~~ De burgemeester,
W.J. Megens. Th.H. Zeuken.

Op 19 oktober 1988
verzonden aan:
Gelderlander)
Graafschapbode) te publiceren in de editie van: 26 oktober 1988.
Wegwijzer)
Sport- en Recreatiebeheer Nontferland B.V.;
Afdeling Algemene Zaken;
Gemeentelijk Publicatiebord.

VERZOEK OM ADVIES

gemeente
BERGH

Hofstraat 1 / Postbus 200
7040 GA 's-Heerenberg
Telex 45677
Postbank 84 06 34
Tel. 08346 - 7 89 11
Doorkiesnummer 78.....

Aan:

de commissie voor de milieu-effect-
rapportage
Postbus 2345
3500 CH Utrecht

Ons kenmerk :
Bijlagen : 6 's-Heerenberg, 19 oktober 1988.
Uw kenmerk : Verzonden: 20 OKT. 1988
Uw brief van :
Onderwerp : Startnotitie als voorbereiding
milieu-effectrapport golfterrein
ten westen van Zeddam (gemeente
Bergh).

Geachte commissie,

Door Sport- en Recreatiebeheer Montferland B.V., Oude Doetinchemseweg 42 te Zeddam (gemeente Bergh) is op 14 oktober 1988 een "startnotitie" ingediend bij de gemeenteraad als eerste stap, die moet leiden tot het opstellen van een milieu-effectrapport in verband met de voorgenomen realisering van een golfbaan met bijbehorende voorzieningen ten westen van Zeddam.

De kennisgeving, zoals bedoeld in artikel 41 1 van de Wet Algemene Bepalingen Milieuhygiëne, hebben wij gedaan in: de "Geluerlander", de "Graafschapbode" en het lokale week/advertentieblad de "Wegwijzer". Zie bijgevoegde copie.

Wij verzoeken U ons te adviseren over het geven van richtlijnen inzake de inhoud van het milieu-effectrapport. De startnotitie met de mededeling van initiatiefnemer is in vijf-voud bijgevoegd.

Reacties en andere correspondentie op deze aangelegenheid betrekking hebbende, zullen wij U steeds toezenden.

Wij verzoeken U (art. 41 n van de Wet A.B.M.) binnen 2 maanden aan de gemeenteraad advies uit te brengen over het geven van richtlijnen, derhalve vóór 26 december 1988.

Commissie voor de milieu-effectrapportage	
21 OKT. 1988	
7579-88	Co/Sc/Ro/proc.
203 - 1 + 2 + 3	

- 2 -

Nadere informatie kunt U desgewenst krijgen bij de heer J.
Schoneveld, chef afdeling Algemene Zaken.

Hoogachtend,
Burgemeester en wethouders van Bergh,
De secretaris, De burgemeester,
W.J. Meegens. Th.H. Jeurken.

Bijlagen: kennisgeving (1x)
startnotitie + mededeling initiatiefnemer (2x).

A.Z. sch/ck

SAMENSTELLING VAN DE WERKGROEP
VAN DE COMMISSIE VOOR DE MILIEU-EFFECTRAPPORTAGE

De werkgroep van de Commissie voor de milieu-effectrapportage, die dit advies voor richtlijnen voor de inhoud van het milieu-effectrapport voor de aanleg van een golfbaan ten westen van Zeddam heeft opgesteld, staat onder voorzitterschap van dr. J.Th. de Smidt.

In de werkgroep hebben verder zitting:

- A.P.H.M. Boonman, wonende te Brunssum
- dr.ir. A.J. Flach, wonende te Overveen
- dr. H.E. van Veen, wonende te Terwolde

mr. E.M. van Rosmalen treedt op als secretaris van de werkgroep.

LIJST VAN INSPIRAAKREACTIES EN ADVIEZEN

nr.	datum	persoon of instantie	datum van ontvangst Cie. m.e.r.
1.	14.11.'88	Ing. A.J. Welling te Zeddam	18.11.'88
2.	12.11.'88	Drs. P.J. Hommes R.A. en D.G.M. Hommes-Van Dits- huizen te Zeddam	30.11.'88
3.	22.11.'88	F.J.M. Noordam te Zeddam	30.11.'88
4.	18.11.'88	Van Ditshuizen B.V. te Zeddam	30.11.'88
5.	17.11.'88	Vereniging tot behoud van Natuurmonumenten in Nederland te Zutphen	30.11.'88
6.	22.11.'88	A.E.M. Vredegoor te Zeddam	30.11.'88
7.	23.11.'88	Inspectie van de volksgezondheid voor de hygiëne van het milieu voor Gelderland te Arnhem	30.11.'88
8.	24.11.'88	Ministerie van Landbouw en Visserij, directie Landbouw, Natuur en Openluchtrecreatie in de pro- vincie Gelderland te Arnhem	30.11.'88
9.	23.11.'88	P.A.M. Bisselink en B.J.M. Bisselink-Smit te Zeddam	30.11.'88
10.	23.11.'88	Drs. A.G.M. Giesen en A. van Winden te Zeddam	30.11.'88
11.	01.12.'88	Gedeputeerde Staten van de Provincie Gelderland te Arnhem	07.12.'88
12.'88	Directeur Dienst MW Provincie Gelderland	07.12.'88
13.	01.12.'88	Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Orde- ning en Milieubeheer, Inspectie van de ruimtelij- ke ordening in de provincies Overijssel en Gelder- land (inspectie Oost) te Deventer	07.12.'88